

9

*La Prunera,
un assentament del
neolític final al coll de
Sant Cosme.
(Sant Joan Les Fonts, la Garrotxa)*

*per Ferran Borrell, Susanna Casellas, Mònica Oliva,
Maria Saña i Oriol Vicente**

* Departament de Prehistòria. Universitat de Barcelona.

RESUM

Els treballs arqueològics desenvolupats al jaciment de la Prunera (Sant Joan les Fonts, la Garrotxa) durant quatre anys (1999-2002) han permès documentar la presència d'un jaciment prehistòric de grans dimensions, el qual fou ocupat en els moments finals del neolític (4360+/- 80 BP). A partir de la seva excavació s'ha posat en evidència una dinàmica d'ocupació poc coneguda fins al moment a Catalunya durant aquestes cronologies. La gran extensió del jaciment (37.500 m²), la dispersió dels materials així com la particularitat de les estructures documentades ha dificultat la caracterització de la natura de l'assentament i la seva temporalitat. Al llarg d'aquest treball es plantegen diferents hipòtesis amb l'objectiu de contribuir a explicar la dinàmica de formació de l'assentament de la Prunera.

El jaciment de la Prunera es troba situat en plena zona volcànica de la Garrotxa a 460 s.n.m. (UTM 31N 460759/4671525). Els treballs d'excavació arqueològica portats a terme (Figura 1) han permès documentar l'existència d'un assentament prehistòric amb dos nivells d'ocupació. El nivell I, alterat de forma significativa pels treballs agrícoles, ocupa una superfície de 80 m². El nivell II, al que es fa referència en aquest treball, té una extensió mínima de 37.500 m², dels quals s'han excavat en extensió 2.500 m². Les datacions absolutes realitzades permeten ubicar temporalment l'ocupació del nivell II entre 3142- 2872 cal B.C., a inicis del III mil·lenni.

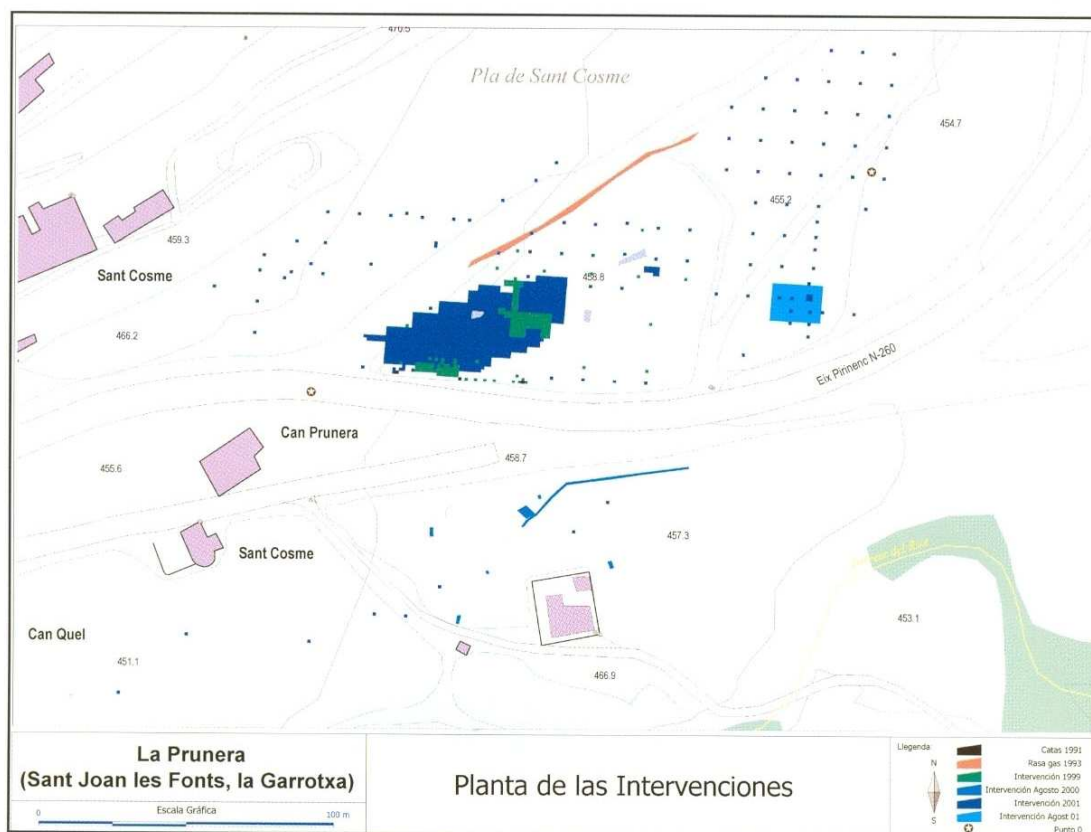

Figura 1: Intervencions arqueològiques realitzades al jaciment de la Prunera

Els treballs d'excavació en extensió han permès constatar l'existència de diferències significatives entre diversos punts o sectors de l'àrea excavada en relació a la presència/absència d'estructures arqueològiques i la densitat de restes i elements arqueològics en general (Figura 2). Es documenta una tendència generalitzada a la disminució de la quantitat de restes arqueològiques i a una major dispersió d'aquestes a mesura que ens acostem als límits de l'àrea excavada. És important remarcar que la superfície a excavar va venir determinada a priori per criteris extraarqueològics, veient-se limitada a la superfície que havia d'ésser alterada mecànicament durant els treballs derivats de l'ampliació de la carretera N-260. El nombre d'estructures excavades es de 21. Entre aquestes dominen de forma significativa les relacionades amb la combustió. Es tracta principalment d'estructures de combustió de petites dimensions (de 40 cm. de diàmetre de mitjana), delimitades normalment per fragments de sorrenques i basalts, amb una elevada presència de carbons (Figura 3). Poden presentar cubeta o be estar localitzades directament sobre el sòl d'ocupació. En el cas de les cubetes, la seva profunditat, en la majoria dels casos, no excedeix els 30 cm. S'ha documentat també la presència d'estructures excavades en el subsòl no relacionades directament amb processos de combustió (Figura 4). De forma semicircular i circular i de dimensions variables, han estat aprofitades com a contenidors de deixalles (restes ceràmiques, lítiques, carbons...). Desconeixem, de moment, la seva funció original. Finalment, i també en la categoria d'estructures excavades, s'han documentat estructures relacionades amb el sosteniment d'elements que podrien formar part d'estructures més complexes (cabanes, coberts, paravents,...). Aquestes estructures acostumen a estar conformades per una corona de pedres, principalment amb fragments de basalt (Figura 5). En algunes ocasions presenten una pedra la base.

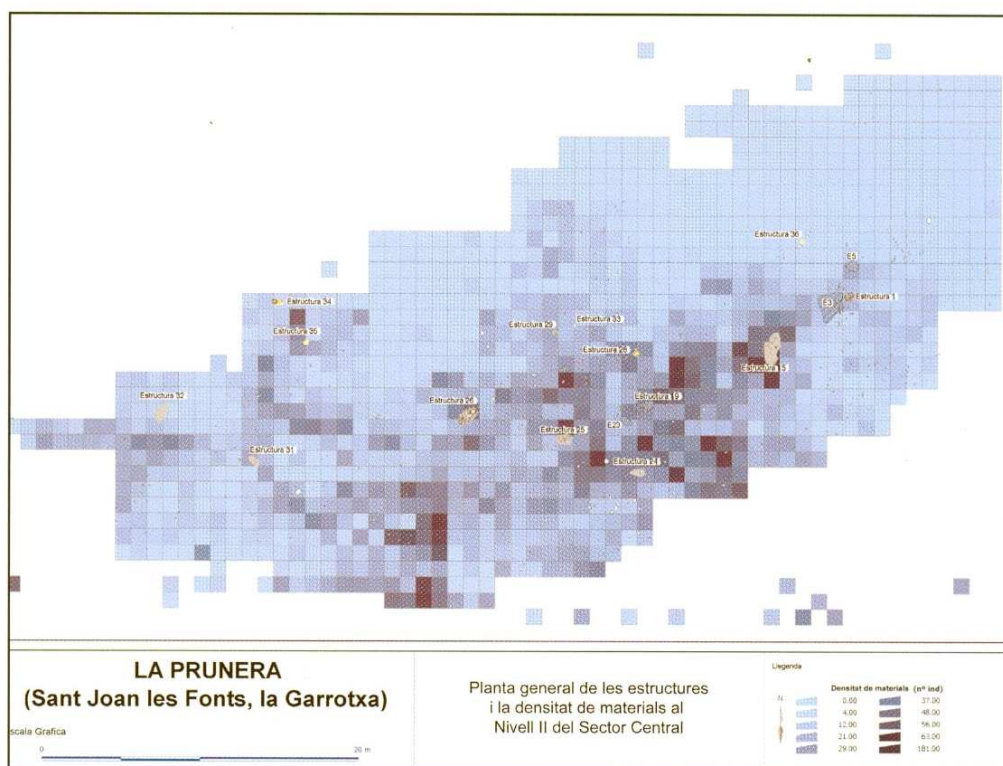

Figura 2: Distribució de les estructures arqueològiques i densitats de restes arqueològiques recuperades en el Nivell II

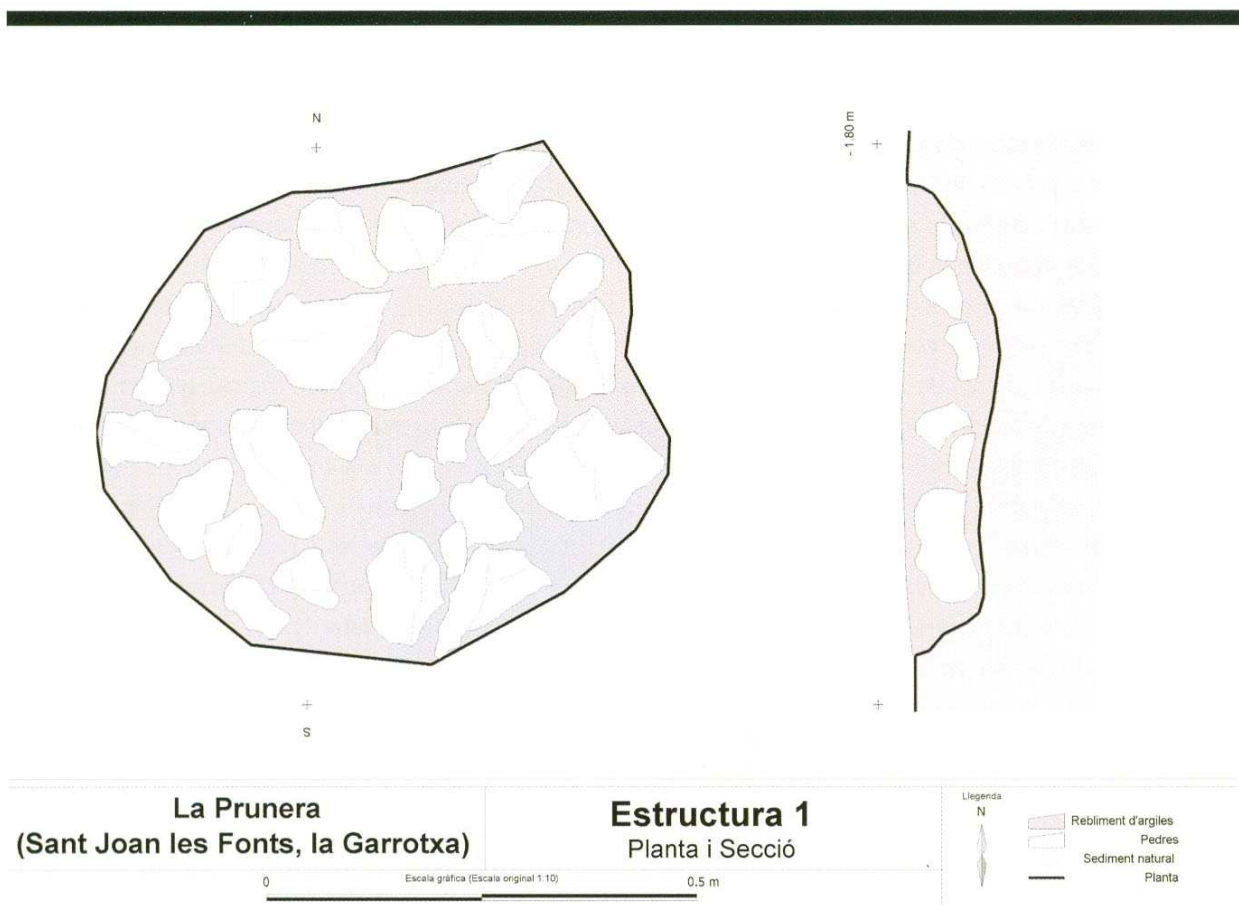

Figura 3: Exemple d'estructura de combustió: planta i secció de l'estructura 1

Figura 5: Exemple d'estructura de sosteniment

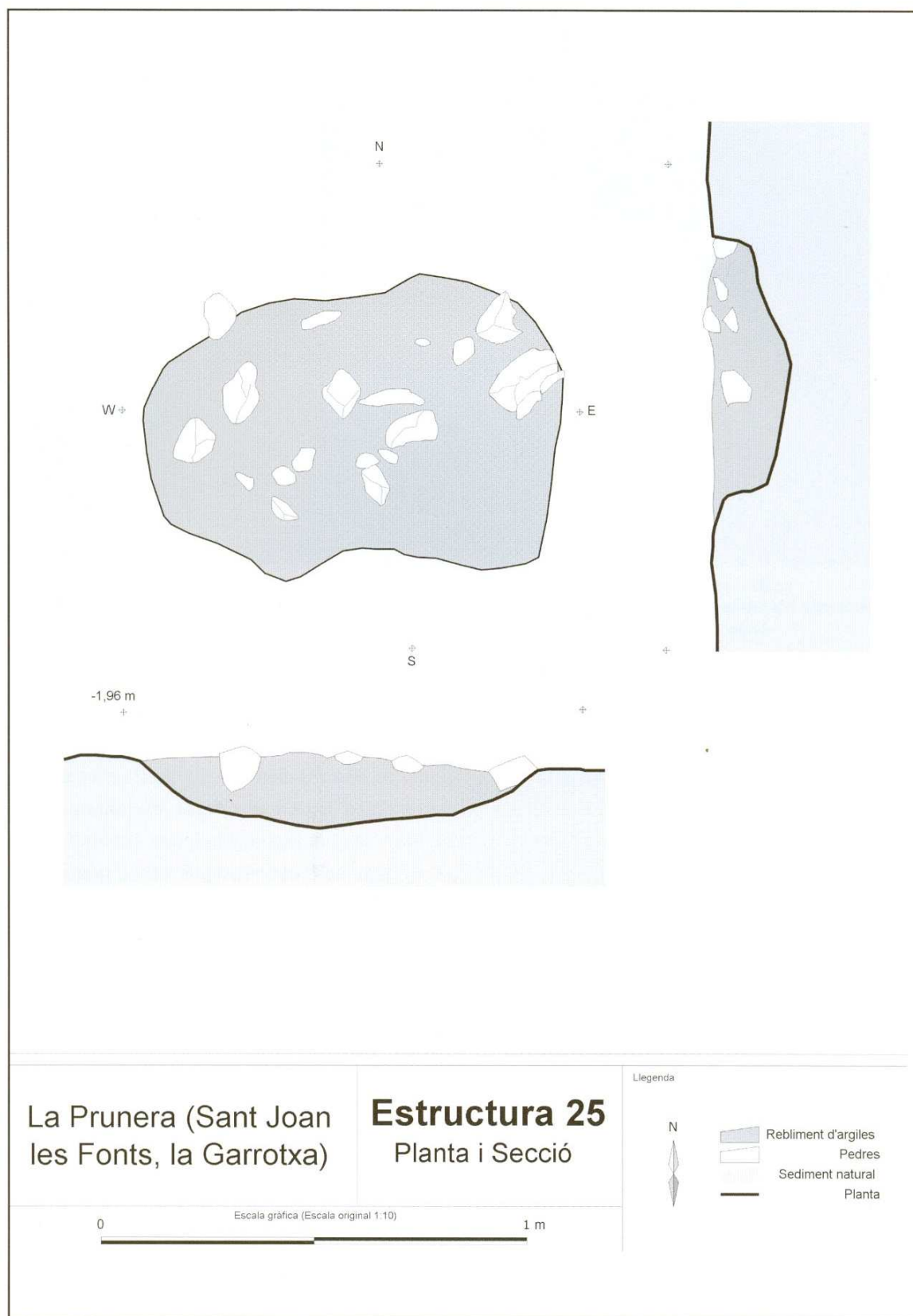

Figura 4: Exemple d'estructura negativa: planta i secció de l'estructura 25

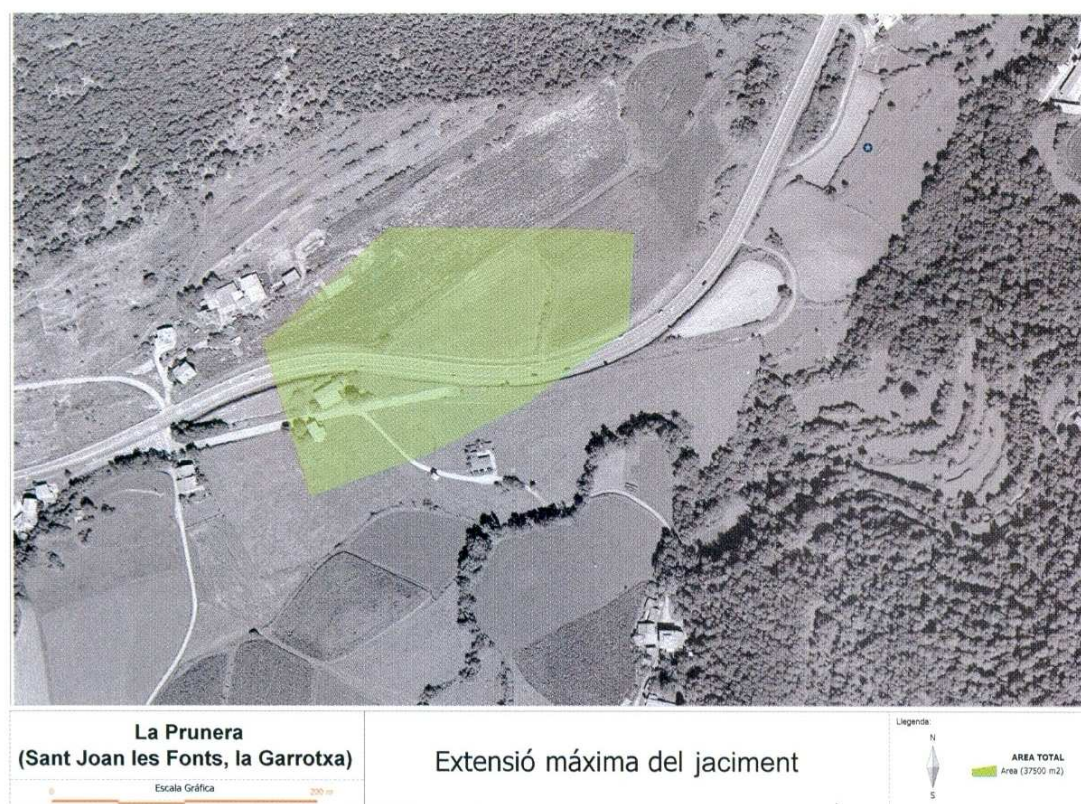

Figura 6: Superfície estimada del jaciment de la Prunera

Atesa la morfologia i funcionalitat establerta de les estructures destaca, com a dada significativa del conjunt, la singularitat de cadascuna d'aquestes. En cap cas es documenten models recurrents. Es remarcable també el fet de que tots aquests elements estructurals es distribueixen seguint una determinada orientació espacial, sense límits interestructurals clars. Si bé ha estat possible en algunes àrees resseguir sense grans dificultats els sòls d'ocupació, en cap cas aquests s'associen directament amb alguna estructura d'habitació delimitada físicament. Aquests sòls d'ocupació es caracteritzen per l'abundant presència de carbons de petit tamany i fragments de basalts i sorrenques de dimensions reduïdes, distribuïdes de manera irregular per tot l'espai ocupat. La hipòtesis originalment plantejada de que aquests fragments de pedra formessin part d'estructures o que estiguessin relacionats amb alguns processos de treball realitzats en aquest espai es veuria reforçada pel fet de que els fragments de més grans dimensions només es registren en aquelles àrees amb una elevada densitat de restes arqueològiques o al voltant d'estructures. D'aquesta manera, i a falta d'estructures d'habitació clarament individualitzades, l'establiment dels límits, tan interns com externs de l'assentament, tindran que basar-se en l'articulació espacial de les diferents categories de materials arqueològics, el grau de dispersió i densitat de les restes.

La gran superfície que ocupa el jaciment (sense límits físics evidents) (Figura 6), l'absència d'estructures d'hàbitat clares, la particularitat de la funcionalitat de les estructures així com la dispersió dels materials arqueològics (Figura 7) permeten plantejar dues hipòtesis diferents sobre la dinàmica d'assentament i ocupació de l'espai la Prunera:

1. Es tracta d'un recinte conformat a partir d'unitats individualitzades de dimensions considerables, (4x10 metres) (tal com les documentades a altres jaciments de característiques similars) (Bernabeu et alii, 2003). L'àrea excavada correspon a una o varies d'aquestes unitats. El nombre d'estructures excavades, la seva disposició particular seguint un eix principal d'orientació NE/SO i la seva distribució regular permeten conferir-li el tractament d'unitat. D'aquesta manera, l'assentament de la Prunera podria relacionar-se probablement amb un establiment de caràcter permanent, d'extensió considerable i conformació dispersa, articulada al voltant de diverses unitats habitacionals.
2. Es tracta d'un espai ocupat de manera recurrent però intermitentment on es realitzen processos de treball específics. L'elevat grau de dispersió que presenten tan les estructures com els materials arqueològics seria el resultat d'un ús més aviat aleatori d'aquest espai. Tan la singularitat de les estructures documentades com la seva distribució i la relació numèrica i qualitativa entre les diferents categories de materials arqueològics recuperats (sobrerepresentacions/absències significatives), són característiques que poden estar evidenciant un ús específic d'aquest espai amb finalitats diverses (producció, reproducció, intercanvi, mercat, ritual, pastoreig, lloc de trobada o reunió col·lectiva/comunitària,...).

Amb l'objectiu d'incidir de manera específica en la dinàmica d'ocupació de l'espai representat pel nivell arqueològic II, s'avaluen a continuació dos dels aspectes que considerem claus per la seva anàlisi i caracterització: la temporalitat de l'ocupació i el conjunt dels processos de treball realitzats durant aquest interval temporal.

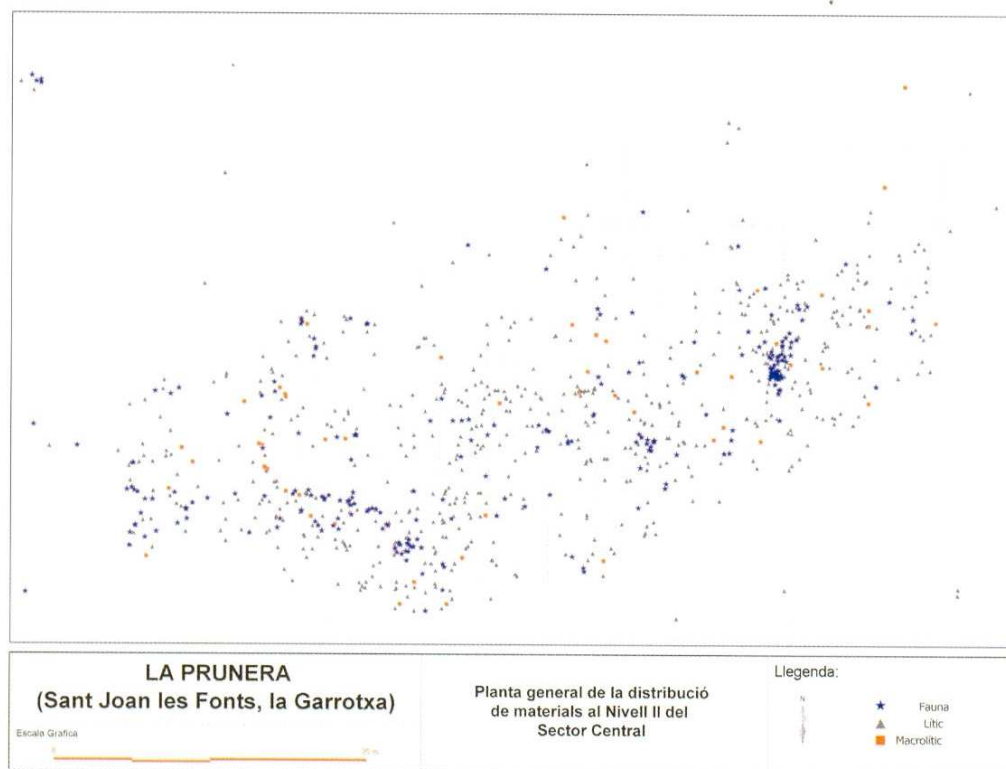

Figura 7: Distribució espacial de les restes arqueològiques segons categories de materials

La Prunera, un assentament de caràcter permanent ?

Establir la durada i intermitència de l'ocupació i ús d'un determinat espai o assentament a la Prehistòria es una tasca un tant difícil, sobretot quan les condicions de preservació del jaciment no són les idònies. En aquest sentit, i pel que respecta al jaciment de la Prunera, cal mencionar que les diverses categories de materials arqueològics recuperats presenten un estat de preservació deficient, amb algunes absències significatives (probablement degudes a l'actuació de diversos agents i processos d'índole natural). Entre aquestes cal mencionar especialment els materials orgànics, dels quals només s'han conservat els que presenten alteracions tèrmiques. També les restes de ceràmica presenten un elevat grau d'alteració, tal com ho demostren les modificacions postdeposicionals identificades sobre les superfícies i l'intensa fragmentació. El grau de preservació de les restes de pol·len fòssilitzat és també baix, si bé aquesta és una característica recurrent en la majoria de jaciments a l'aire lliure. Les restes inorgàniques no han escapat tampoc a les modificacions, fins el punt de que les patines impedeixen, en un nombre important de casos, la seva anàlisi funcional.

Cal preguntar-nos doncs, en primer lloc, si els agents i processos d'índole natural que han intervingut durant i després de la formació del jaciment han modificat de forma significativa la composició (quantitativament i qualitativament) del mateix, fet que podria estar a la base de la variabilitat observada.

Les característiques edàfiques i sedimentològiques del dipòsit que contenia les restes arqueològiques són homogenies. Aquest dipòsit, de potencia molt variable que oscil·la entre 0,5 cm. i 1 metre, es troba situat per sobre d'una colada de basalt (d'edat màxima entre 133.000+-12.000 anys). La seva formació es deu a successius aportats naturals de

materials de pendent. A partir de les anàlisis de micromorfologia de sòls (anàlisis realitzat per Palou, O.; Boixadera, J. & Poch, R.) s'ha posat en evidència que, una vegada depositades les restes arqueològiques, la colmatació del jaciment va ser ràpida i producte probablement d'un acontereixement catastròfic d'escala més global. La baixa meteorització de les piroclastes contingudes en els sòls inferiors és indicativa de que aquests sòls han estat coberts de forma ràpida per un dipòsit de gran potencia que ha impedit la incidència dels processos edàfics. La homogeneïtat mineralògica i granular dels materials que constitueixen cada dipòsit indiquen que el procés de coluviament es va dur a terme probablement de forma brusca i en un interval temporal reduït, producte probablement de moviments en massa causats per terratrèmols. Els revestiments d'argiles identificats sobre els carbons arqueològics són indicatius de que el dipòsit arqueològic està cobert pel sòl actual des de fa alguns milers d'anys.

Els resultats obtinguts a partir de les anàlisis de micromorfologia de sòls no són els únics que avalen aquesta ràpida colmatació sedimentaria del jaciment. Els resultats obtinguts a partir de les anàlisis políniques realitzades (anàlisis realitzades per Expósito, I. & Burjachs, F.) demostren igualment que la sedimentació va ser ràpida. La presència del taxó *Pseudosquizaea* és característica dels dipòsits en etapes de sedimentació ràpida (Pantaleón Cano et al., 1996), fet que demostra que la majoria d'estructures s'emplenaren de forma ràpida. Aquest tipus de sedimentació pot relacionar-se també directament amb la pobresa de la concentració polínica i la baixa diversitat taxonòmica documentada. D'aquesta manera la rapidesa de colmatació sedimentaria va dificultar en gran mesura la sedimentació palinològica. També a partir dels resultats de les anàlisis

antracològiques (anàlisis realitzades per Mensua, C. & Piqué, R.) es documenta una excessiva pobresa taxonòmica que es relaciona amb una probable dinàmica de colmatació ràpida del jaciment.

Contràriament al previst anteriorment, doncs, la ràpida sedimentació del dipòsit arqueològic tindria que haver contribuït de forma positiva a la preservació de les estructures i restes arqueològiques. No obstant, i tal com s'aprecia també a partir dels resultats de les anàlisis de micromorfologia de sòls, els processos de reducció i oxidació provocats per les intermitències de l'aigua serien freqüents, afavorint la pèrdua de la matèria orgànica no mineralitzada. En base a aquestes observacions podem suposar que la part del registre arqueològic potencialment més afectada i per tant susceptible de presentar distorsions de representació importants, seria la relativa a les restes de vegetals i animals, incloent també els materials de construcció peribles. Igualment, un moviment brusc de terres pot afectar, a més de la mateixa condició de les restes, la seva distribució espacial. Es disposa no obstant d'evidències que permeten afirmar que les estructures i materials recuperats no han experimentat modificacions espacials substancials (remuntatjes de restes ceràmiques, integritat en el contingut de les estructures ...). En base a tot l'exposat considerem que l'avaluació de la temporalitat de l'ocupació/ús de l'assentament de la Prunera pot realitzar-se, doncs, de forma directa a partir de les mateixes restes arqueològiques i de la seva articulació espacial.

Un primer aspecte a tenir en compte són les datacions realitzades. Les dates radiomètriques obtingudes evidencien un interval ampli d'ocupació, que abraça un mínim de 1400 anys per tot el jaciment i, concretament, d'uns 200 anys pel nivell II. Degut a les males condicions de preservació de les restes

orgàniques, són poques les evidències materials que ens poden ajudar a precisar el caràcter temporal d'aquestes ocupacions / utilitzacions. No obstant, disposem de documentació fiable sobre el per què no era possible una ocupació continuada de l'indret. Tant les característiques edafològiques, sedimentològiques, com la composició de l'espectre polínic, apunten cap a que l'abundància de precipitacions durant un període llarg de l'any convertia en inhabitable aquesta àrea degut a l'excés d'aigua. Recordem en aquest sentit que el règim climàtic dominant era significativament més humit que l'actual. Si bé aquesta característica impedia realitzar determinats processos de treball o habitar en aquest assentament, assegurava, al mateix temps, una major fertilitat i disponibilitat d'aigua i pastures durant l'època més seca i calorosa que seguia al període de pluges. En lo relatiu a la composició de la mostra polínica, cal remarcar la presència de boga y/o espargani, plantes típiques de llocs inundats i amb molta humitat. Igualment les ciperàcies abunden també en aquest tipus d'ambients (anàlisis realitzada per Expósito, I. & Burjachs, F.). La hepàtica Riccia està també relacionada amb basses d'aigua i una alta humitat del sòl. El grup de les algues (6,7%) inclou els taxons Gloeotrichia (0,2%), Spirogyra (0,4%) i Debarya (0,2%) i Rivularia (5,9%). Aquests valors indicarien que l'aigua s'embassava al jaciment, que s'inundava periòdicament afavorint la proliferació d'aquestes algues. D'aquestes dades es pot deduir que la instal·lació d'un poblat permanent en aquesta àrea podria veure's afectada periòdicament per inundacions o per una presència excessiva d'aigua, fet que dificultaria, sens dubte, el desenvolupament de les activitats quotidianes de manteniment i subsistència.

Un altre variable correntment utilitzada en l'intent

d'establir el grau de permanència en un assentament es la quantitat d'energia invertida en la seva construcció i manteniment. L'absència d'estructures d'habitació delimitades estructuralment així com l'ausència d'altres elements de caràcter comunitari destinats a la realització de tasques col·lectives, a la defensa o protecció (persones, animals, terres), a la circulació i evacuació d'aigües, a la reserva d'aigua, aliments, animals ... estaria evidenciant més aviat una mobilitat anticipada a curt o mitjà plaç. No es pot obviar, però, que estem fent referència només a la part excavada del jaciment. Recordem en aquest sentit que les restes arqueològiques es distribueixen de forma dispersa per un àrea que supera els 35.000 m². No obstant, a partir de l'excavació en extensió d'una superfície de més de 2500 m² no s'ha registrat cap element estructural que denoti estabilitat o permanència continuada a llarg terme en aquest indret. Cal remarcar igualment que tampoc pot establir-se una relació directa entre quantitat de treball invertit i grau de permanència. Tal com senyalen Bernabeu et alii (2003) per el jaciment de Mas d'Is (Alacant) la inversió realitzada en l'aparell ideològic pot ser significativament superior a la realitzada a l'espai domèstic, fet que permet vincular la quantitat i condició del treball a l'ús específic i no a la recurrència d'ús. D'aquí deriva precisament l'impossibilitat de trobar una resposta a la pregunta formulada a l'inici d'aquest apartat sense tenir en compte el conjunt de processos de treball realitzats durant l'ocupació de l'assentament de la Prunera.

Producció i treball a l'assentament de la Prunera

Ve proposant-se de manera generalitzada que les comunitats del III mil·lenni varen protagonitzar un veritable procés d'intensificació econòmica (Díaz-del-Río, P., 2003). La consolidació de les tècniques agrícoles i ramaderes hauria permès un major grau relatiu d'especialització

productiva que hauria influït de forma directa tant en l'organització dels processos de producció com en la distribució dels productes.

Pel que fa a l'assentament de la Prunera, les espècies de cereals representades són *Hordeum vulgare* var. *nudum*, *Hordeum vulgare* var. *vulgare*, *Triticum aestivum/durum* i *Triticum* cf. *dicoccum* (número de restes = 13) (anàlisi realitzat per Rovira, N.). Les activitats agrícoles han quedat també representades a partir de l'espectre polínic. Els valors relativament elevats que presenten els cereals indicarien la possibilitat que els camps de conreu poguessin estar a prop de l'assentament. Varies de les espores registrades (*Pteridòfits*, *Briófits*, *Ophioglossum* sp. i *Polypodium* sp.) corresponen també a taxons indicadors de desforestació i antropització del medi, fenomen documentat de manera general en altres àrees dels Pirineus durant el III mil·lenni (Galop, 2000). Si bé ha estat possible establir que les espècies faunístiques més consumides a la Prunera eren els bòvids i les ovelles, la mala conservació de les restes de fauna no permet incidir en les modalitats de gestió d'aquests recursos implementades per part d'aquestes comunitats. Tampoc disposem de dades relatives a la importància o rol que tingueren les activitats cinegètiques. En aquesta línia, és interessant assenyalar que la recol·lecció de vegetals i fruits salvatges està ben documentada (*Prunus spinosa*; *Quercus* sp; *Corylus avellana*), tractant-se, en general, de fruits que maduren a la tardor.

Encara que en nombroses ocasions es tendeix a establir una correlació directa entre la presència de llavors carbonitzades de cereals i de restes de polen de *Cerealia* amb la pràctica de l'agricultura considerem, de forma concreta per l'assentament de la Prunera, que aquestes no constitueixen elements suficients per sustentar que l'agricultura era un dels treballs al que es dedicaven assiduament les persones que freqüentaren, visqueren o utilitzaren

aquest assentament. En aquesta línia es important tenir en compte que la presència de restes de cereals en poques quantitats pot ser el resultat més aviat de la seva manipulació, processat o consum (tant per part de persones com d'animals) que no de la seva producció o manteniment a mig/llarg plaç. No obstant, son poques també les evidències materials recuperades durant l'excavació que permetin vincular la seva presència a la seva manipulació o processat. A partir dels instruments de treball recuperats es constata més aviat el contrari.

Pel que fa als conjunts lítics, l'anàlisi funcional realitzada sobre els instruments lítics (anàlisi realitzada per J.F. Gibaja) evidència el treball de la pell (segurament es tracta de pell seca), fusta, sega de plantes no llenyoses i el treball d'una matèria mineral no determinada. Aquestes activitats es relacionen amb gratadors, rascadores i burins. En canvi, les puntes i geomètrics recuperats s'haurien utilitzat majoritàriament com projectils. Probablement la seva morfologia diferencial pot relacionar-se amb la utilització diferencial efectuada dels mateixos, segons es destinin a caçar mamífers de tamany mig o animals de talla petita. Pocs son doncs els elements i variables que permeten relacionar aquests conjunts amb la producció i processat de cereals.

A conclusions semblants ens porta l'estudi de les restes macrolítics de la Prunera. Es tracta d'un reduït número d'allisadors, moles, molins i instruments bisellats, fabricats a partir de matèries primeres de caràcter local (sorrenques quarzites, corneanes i basalt) que presenten un estat de transformació i de desgast molt poc acusat. L'anàlisi realitzada sobre la funcionalitat conclou que, en la seva majoria, es varen utilitzar sobre matèries toves, amb indicis de treball de fusta, pells fresques o carn, sense documentar-se la molta de cereals (anàlisis realitzades per Delgado, S. & Risch, R). La dinàmica documentada a l'assentament de la Prunera seria similar, doncs, a la registrada en alguns jaciments chasseéens (França),

pels quals es proposa una vinculació funcional dels útils macrolítics, generalment de petites dimensions, amb el processat de fruites, matèries minerals i vegetals i no amb el de cereals (Beeching et alii, 2000).

El número reduït de restes lítiques recuperades i la seva diversitat morfològica (anàlisi realitzada per Borrell, F.) son representatius igualment d'una baixa intensitat d'ocupació de l'indret. Per a la producció dels instruments lítics recuperats a la Prunera s'han utilitzat principalment matèries primeres d'origen local (quars, sílex). Els suports recuperats son majoritàriament esclats i fragments d'esclats, amb un percentatge de retocats baix. Només en un 10% dels casos es documenta la presència de sílex i jaspi que tindrien el seu origen en àrees allunyades de l'entorn immediat de l'assentament. La font d'aprovisionament del jaspi, per exemple, es correspon probablement amb un aflorament natural ubicat a una distància mínima d'uns 100 quilometres en direcció sud (Barcelona). Aquestes matèries exògenes son les utilitzades precisament per a la producció dels projectils. Aquestes arribarien a la Prunera, en bona part, en forma de laminetes i/o elements transformats mitjançant el retoc (encara que una part de la seva transformació també podria haver-se realitzat al mateix assentament). Considerem significatiu el fet de que tots aquests elements contribueixen a reforçar la hipòtesis de que l'ocupació d'aquest indret hauria set realment poc intensiva, encara que probablement reiterada. Es difícil, no obstant, efectuar estimacions sobre el grau de mobilitat de les poblacions implicades, tenint en compte que els materials exògens recuperats s'haurien obtingut probablement en el marc dels sistemes i xarxes d'intercanvi establertes amb altres poblacions o comunitats.

L'articulació espacial d'aquestes categories de materials (indústria lítica tallada i instruments macrolítics) es un altre dels aspectes que considerem d'importància en l'intent d'incidir en les seves

condicions d'us. D'aquesta manera, a l'absència d'elements de dimensions elevades tal com molins, s'ha d'afegir també l'absència de concentracions de materials i d'associacions recurrents, documentant-se un elevat grau de dispersió per tota l'àrea intervinguda. Aquestes característiques serien conseqüència, probablement, de la inexistència a l'assentament de la Prunera d'àrees de producció especialitzades en les que, de forma repetida i sistemàtica, es portessin a terme els mateixos processos de treball, aspecte aquest últim que permet atribuir a l'assentament de la Prunera un grau d'estabilitat o permanència relativament baix.

A partir de la categoria de materials arqueològics quantitativament més important, la ceràmica (anàlisi realitzada per X. Clop), es dificil també establir de forma més concreta tant la durada de l'ocupació com la funcionalitat de l'assentament. El grau de fragmentació que presenten els contenidors ceràmics es molt elevat. A l'igual que el material lític, les restes de ceràmica es troben distribuïdes homogèniament per tota la superfície excavada, amb unes lleugeres concentracions al voltant de les estructures. Tradicionalment s'ha tendit a relacionar la producció ceràmica amb la presència de poblacions estables. En l'actualitat, però, trobem nombrosos exemples, tant etnològics com arqueològics, de comunitats caçadores-recol·lectores amb alt grau de mobilitat que tenen productes ceràmics entre les seves pertinences. Tal i com s'assenyala en l'estudi relatiu a les poblacions neolítiques durant el IV o V mil·lenni cal B.C. a la vall del Rhône (Beeching et alii, 2000), la presència de ceràmica no pot emprar-se com a argument per invalidar la hipòtesi d'ocupacions temporalment curtes efectuades per poblacions amb elevat grau de mobilitat. Les ocupacions curtes però reiterades en un mateix espai poden contribuir precisament a la formació de jaciments arqueològics

amb característiques similars a les registrades a la Prunera, amb un elevat índex de dispersió dels materials i estructures arqueològiques sobre superfícies significativament extenses (Beeching et alii, 2000). Les dimensions i capacitats dels contenidors i recipients ceràmics utilitzats durant l'ocupació de la Prunera encaixen perfectament dins aquesta interpretació. Es tracta en general de contenidors de mitjanes dimensions, amb una gran quantitat d'elements d'aprehensió i cordons llisos (Figura 8). Els fragments corresponents a recipients de grans dimensions són escassos.

Si a aquestes característiques del material ceràmic afegim l'absència d'estructures d'emmagatzematge de gra, d'instruments relacionats amb el conreu o la mòlta i l'escassa quantitat de restes cerealístiques recuperades, s'obté un panorama similar a l'apuntat anteriorment en el marc del qual la presència de restes de cereals s'ha de relacionar més aviat amb la seva preparació o consum i no amb la seva producció i manteniment a mig i llarg termini. Els diferents processos de treball documentats a partir de les anàlises dels materials recuperats en el jaciment de la Prunera apunten més aviat cap a una certa especificitat dels processos productius realitzats en aquest indret. La presència d'utils destinats al treball de la fusta, la pell i la carn, així com les eines relacionades amb la caça i la recol·lecció de plantes no llenyoses vinculen, de forma majoritària, aquests processos amb activitats cinegètiques, ramaderes, de recol·lecció i de transformació dels productes derivats d'aquestes activitats i no amb la producció agrícola. Això no exclou la possibilitat, però, que les persones que ocuparen i utilitzaren aquest lloc es dediquessin en part a les tasques agrícoles. En base a les dades exposades, però, és difícil caracteritzar l'assentament de la Prunera com de poblat agrícola estable.

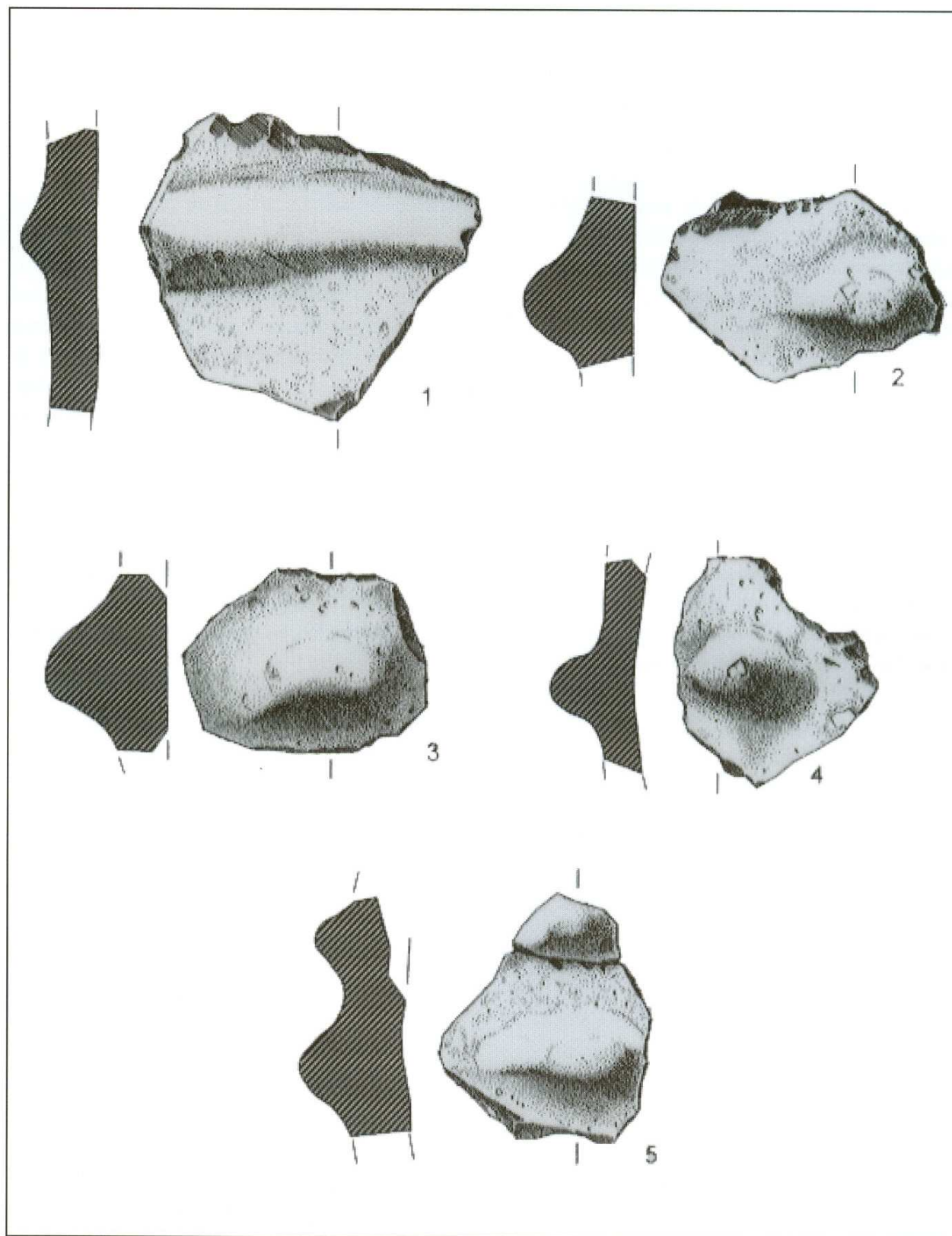

Figura 8: Restes ceràmiques representatives recuperades al jaciment de la Prunera

Dinàmica d'assentament al jaciment de la Prunera

En l'intent d'establir les característiques d'ocupació i us del jaciment de la Prunera s'han tingut en compte fins el moment les característiques formals i espacials de les restes i estructures arqueològiques i els processos de treball i de producció que mitjançant la seva anàlisi ha estat possible inferir.

Pel que fa referència a la seva temporalitat i freqüència d'ocupació, considerem oportú i necessari contemplar en la conceptualització de la durada de les ocupacions categories temporals adequades, no basades exclusivament en la dicotomia tradicionalment establerta entre ocupació puntual (o estacional) / poblat estable. La naturalesa i condició del registre arqueològic posa de manifest que els ritmes de freqüentació i us d'aquest espai poden presentar un elevat grau de variabilitat, contemplant la possibilitat de múltiples combinacions entre curt, mig i llarg plaç. A falta de materials que permetin incidir de manera precisa en si els diferents processos de producció desenvolupats a l'assentament presenten un caràcter estacional o no, s'ha considerat oportú intentar establir el conjunt d'activitats i processos de treball duts a terme durant les ocupacions, amb l'objectiu d'arribar a conèixer la finalitat de l'ocupació o ocupacions.

L'anàlisi dels processos productius realitzats durant l'ocupació o ocupacions de l'assentament ha posat en evidència la necessitat d'integrar també a l'estudi els processos de distribució i consum de les matèries i productes representats en el registre arqueològic. A partir d'aquesta operació ha estat possible evidenciar tota una sèrie d'absències que poden ser altament significatives en l'intent d'establir la dinàmica d'assentament en aquesta àrea durant el III mil·lenni (implements fixes per a l'emmagatzematge, àrees de treball especialitzades, àrees d'acumulació sistemàtica de deixalles ...).

Al relacionar aquestes dades amb la informació disponible fins el moment a nivell regional (NE Catalunya) s'observa com les característiques que presenta l'assentament de la Prunera difereixen de forma significativa de les documentades en jaciments pròxims com poden ser la Bauma del serrat del Pont o la Cova 120, tots dos ubicats a la veïna vall del Llierca (a 7 quilòmetres de distància) i amb altres ocupacions sincròniques. Tant la localització, com l'estructuració i el contingut diferencial d'aquests assentaments son variables que permeten proposar la seva utilització simultània i, probablement, de forma integrada. No ens trobariem, doncs, necessàriament, davant de comunitats diferents. L'especificitat dels cicles i processos productius desenvolupats es trobariem a la base, probablement, de l'elevat grau d'heterogeneïtat registrat entre aquests tres jaciments. En aquest sentit, la utilització i gestió integrada d'un territori ens obliga a treballar amb unitats més àmplies d'anàlisis que no els propis assentaments i a considerar un grau de mobilitat residencial per aquestes comunitats més elevat que l'atorgat tradicionalment.

No disposem pràcticament d'informació sobre la manera en que estaven organitzades aquestes comunitats. La plena consolidació de les noves formes de producció hauria comportat, de forma paulatina, successives concentracions i disgregacions de les unitats poblacionals, vinculades probablement a la dinàmica d'us i control del territori. La segmentació s'hauria vist afavorida per la creixent autosuficiència productiva dels diferents grups filials. Si bé els vincles i relacions entre poblats es mantindrien, aquest podrien canviar fàcilment de signe. Una vegada conseguit el control sobre els cicles productius les relacions de cooperació entre comunitats son menys necessàries. Al mateix temps, es fa indispensable disposar, de forma permanent, de terres aptes pel cultiu i la ramaderia. Incrementen, per tant, les possibilitats de desigualtat material i social.

BIBLIOGRAFIA

- AGUSTÍ, B.; ALCALDE, G.; BURJACHS, F.; BUXÓ, R.; JUAN-MUNS, N.; OLLÉ, J.; ROS, M.T.; RUEDA, J.M. & TOLEDO, A. (1987): *Dinàmica de utilització de la Cova 120 per l'home en els darrers 6000 anys. Sèrie monogràfica del Centre d'Investigacions Arqueològiques de Girona, 7. Girona.*
- ALCALDE, G., BORRELL, F., CASELLAS, S., CLOP, X., FAURA, J.M., MOLIST, M., OLIVA, M., SAÑA, M. I VICENTE, O. (2002a) "*Intervencions arqueològiques al jaciment de La Prunera (Sant Joan les Fonts, La Garrotxa) durant els anys 2000 i 2001*" Jornades d'Arqueologia de Girona, 2002.
- ALCALDE, G., MOLIST, M. & SAÑA, M. (2002b): *Procés d'ocupació de la Bauma del Serrat del Pont (La Garrotxa) entre 5480 i 2900 CAL. A.C. Publicacions Eventuals d'Arqueologia de la Garrotxa, 7, Olot*
- ALCALDE, G., BORRELL, F., CASELLAS, S., CLOP, X., FAURA, J.M., MOLIST, M., OLIVA, M., SAÑA, M. I VICENTE, O. (2005): "*El jaciment neolític de la Prunera (Sant Joan les Fonts), primers resultats de les intervencions arqueològiques durant el 2000-2001*", *Tribuna d'Arqueologia* 2002, Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya: 39-59.
- ALCALDE, G., BORRELL, F.; MOLIST, M., OLIVA, M., SAÑA, M. & VICENTE, O. (inédit): "*Informe de la intervenció arqueològica al jaciment de la Prunera (Sant Joan les Fonts, la Garrotxa): Campanyes 1999-2002*"
- BEECHING, A., BERGER, J. F., BROCHIER, J. L., FERBER, F., HELMER, SIDI MAAMAR, H. (2000): "Chasséens: agriculteurs ou éleveurs, sédentaires ou nomades?. Quels types de milieux, d'économies et de sociétés?." en M. Leduc, N. Valdeyron & J. Vaquer (dir.) *Troisèmes Rencontres Méridionales de Préhistoire récente*, Toulouse, 1998, pp: 59-79.
- BERNABEU, J., OROZCO, T., DÍEZ, A., GÓMEZ, M. & MOLINA, F. J. (2003): "*Mas d'Is (Penáguila, Alicante): Aldeas y recintos monumentales del Neolítico Inicial en el valle del Serpis*" *Trabajos de Prehistoria*, 60, nº2, pp. 39-59.
- DÍAZ-DEL-RÍO, P. (2003): "Recintos de fosos del III milenio a.c. en la meseta peninsular", *Trabajos de Prehistoria*, 60, nº 2, pp. 61-78.
- GALOP, D. (2000): "Propagation des activités agropastorales sur le versant nord-pyrénéen entre le VIe et le IIIe millénaire av. J.-C.: l'apport de la palynologie" en M. Leduc, N. Valdeyron & J. Vaquer (dir.) *Troisèmes Rencontres Méridionales de Préhistoire récente*, Toulouse, 1998, pp: 101-108.
- PANTALEÓN CANO, J., PÉREZ-OBÍOL, R., YLL, E. I. & ROURE, J.M. (1996): "Significado de *Pseudoschizaea* en las secuencias sedimentarias de la vertiente mediterránea de la Península Ibérica e Islas Baleares" en B. Ruiz Zapata (ed.): *Estudios palinológicos*: 101-105, Alcalá de Henares.